

Redacțiunea, Admi nistrațiunea
i Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Se vor înscrive în ea se primăscă.
Memorabile sau se retrămă.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Inserate mai primăscă în Viena
J. H. H. Hasenstein & Vogler (Oho
H. H. Schalk, Alois Herndl, M.
D. A. O. P. J. Devenberg; în
Budapesta: A. V. Goldberger, Eck
H. Bernat; în Frankfurt: G. L.
D. S. in Hamburg: A. Steiner.
Prețurile inserțiilor: o soră
armată pe o colină 8 cr. și
o soră în bra pentru o publi
care. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o
soră 10 cr. v. a. sau 30 bazi.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU XVI.

„Gazeta“ este în fă-careți
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
8 fl., pe trei luni 5 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se primumă la tôte oficele
postale din întru și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov
a administrațiunea, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiul
I: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Ună esemplară 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atâtă abonamen
tele câtă și inserțiunile suntă
a se plăti înainte.

Nr. 170.

Brașov, Mercuri, 4 (16) August

1893.

Mărturisiri interesante.

Voimă să urmărim adă firele
destăinuirilor făcute cu privire la
acțiunea secretă, întreprinsă în nu
mele stângei estreme maghiare pe
lângă bărbații de stat din Peters
burg.

Corifeii stângei estreme s'au lă
pădat unu după altul de Rimler
și au desavuat memorandul, ce
l'a prezentat elu în numele partidei
sale, Rușilor.

La declarațiunile lui Carol Eöt
vös, conte Gabriel Karolyi și Ludo
vicu Hentaller, răspunde acum în
„Pesti Naplo“ deputatul Dionisie
Pazmandy, făcându unele mărturisiri
fôrte interesante.

Pazmandy constată mai întâiu
în scrisoarea sa, că de 20 de ani el
luptă în contra strinsei amicitie cu
Germania și că față cu influința es
clusivă germană caută puncte de raz
zimă contrare pentru patria sa. Este
convingerea lui, că tripla alianță ne
causează mare pagubă, ne impune
mară jertfă în avere și sânge și că,
din punctul său de vedere, Ger
mania, poziția de putere mare ger
mană și intoleranța rasei germane
suntă cele mai mari piedeci pentru
nisuințele de independență ale Un
gurilor. Antipatia lui față cu Ger
mania și simpatia lui față cu Fran
cia totdeauna a arătat-o pe față.

De aci urmăz, dice elu, că a
căutat necurmat să găsescă un
modus vivendi cu Rusia. N'a voit
nici odată să încheie o alianță ruso
maghiară, der a crezut și crede a
fi necesară de a câștiga poporul
rusesc, conducătorul celor 140
milione Slavi ce încunjură pe Un
guri, pentru idea de stat maghiară.
După a lui părere sôrtea Ungariei
atâră dela modul cum va put
ea să deslege cestiunea slavă.

Elu respectază părerile acelora,
car cred, că Viena și Berlinul
vor suferi măcar, ca Ungaria cu
supremația rasei maghiare să de
vină un stat independent — der
pretinde totă asemenea și respecta
rea părerilor sale contrarie.

După acastă introducere Paz
mandy trece la detaluri. Recunoșce
că Rimler n'a avut mandat dela
partida stângei estreme, der critică
acea parte a declarației contelui Ga
briel Karolyi, în care acesta se pre
face a nu sci nimic de nisuințele
de felul celor din cestiune. Le
revocă în memoriă celor ce acum
se lapă de tôte, următoarele fapte
caracteristice:

„Este fapt“ — dice Pazmandy
— „că atât Gabriel Karolyi, câtă
și Hentaller și încă și alții de par
tida independentilor încă de multă
au putut trece ca contrari ai tri
plei alianțe. Este fapt, că noi am
avut cu Pichon și Rimler o con
vorbire privitoare la desființarea tri
plei alianțe. Este fapt, că eu am
scris în fôia lui Hentaller înainte
cu câțiva ani la cererea lui doi ar
ticuli asupra împăciuirii ungaro
rusesc. Este fapt, că noi trei am

statu bun pentru Rimler până la
suma de câteva sute florini și că plă
tim din ea și acuma. Este fapt,
că s'a dat în onorea lui Pichon
în otelul „Hungaria“ o cină, la
care am fost de față 15 (depu
tați) și că cu ocaziunea acesta con
tele Gabriel Karolyi a ținut un
grandios toast în contra triplei
alianțe și pentru amicitia cu Fran
cia. Este fapt că câte-va zile după aceea
s'au întrunit vre-o 40 deputăți la
un al doilea banchet în otelul
„Lägerhorn“, când s'au rostit aici 50
de toaste fulminante pentru Fran
cia și ne-am declarat cu aderență a
unei noue direcțiuni politice. Este
fapt că un membru al partidei
a declarat înaintea noastră, că la
viitorea desbatere budgetară va pune
cestiunea unei eventuale apropiări
de Rusia. Și în fine este fapt că
C. Eötvös în manifestul nostru elec
toral dela 1892 a primit pasagiul
„că susținerea triplei alianțe este a
se lua în serioasă considerațiune...“
Nu merg mai departe. De aci fă
care pôte să judece, întru câtă eu
stau izolat cu politica mea este
rioră!....

Aceste mărturisiri ale depu
tatului kossuthistă suntă prețioase și
instructive. Le recomandăm deose
bitei atențiuni a foilor germane,
car, cu puțină excepțiune, și-au ales
ca problemă de a lua în apărare
nisuințele suprematiste ale Maghi
arilor față cu celelalte naționalități
din statul ungar, a le lua în ap
rere sacrificându chiar și interesele
naționale ale Germanilor din acest
stat, și tôte acestea pe cuvântul,
că Maghiarii suntă cel mai credin
cios antepost al puterii germane în Eu
ropa centrală, că suntă stâlpii triplei
alianțe în Austro-Ungaria!....

Foile germane despre noi.

De un timp încôce pressa
germană se ocupă éraš mai multă
cu afacerile noastre ale Românilor.
În pressa acesta însă suflă astădi alte
vânturi și mai reci și mai streine, ca
altădată. Prilegiu la acastă manifes
tația a „prietiniei“ pressei germane, a
dat-o pe lângă conferența română și
broșura „Politikali szédelgés“ a re
negatului Moldovai Gergely.

„Leipziger Tageblatt“, scrie din in
cidentul acesta următoarele:

Moldovai a ruptă țesătura de min
ciuni după care s'a ascuns marele patriot
român Rațiu și soț; el a rupt-o cu mână
ontezătoare, reducându la adevărata lor
valoare acușele mincinoase ale Memorandului
despre „tirania maghiară“, car țintesc a
seduce străinătatea. Nimic nu ilustră mai
drastic pretinsa apăsare a Românilor, de
câtă împrejurarea, că Români, sub scutul
constituției unguresc, au putut ține o adu
nare monștră, în acesta au putut să agiteze
după buul lor placă contra puterii de
stat maghiară și au putut pși la alianță
cu Slovacia, alianță, care are dreptă scop
declarat a descompune statul maghiară. Pro
clamarea alianței slave, care și-a pus de
țintă nimicirea triplei alianțe, pôte încă să
coste multă pe d-lu Rațiu și soț (Măi, măi!
— Trad.) Față cu aceste elemente e de

lipsă cea mai mare trezvie, și unde e nece
sară, este corectă apărarea cea mai ener
gică. Până când Români nu se vor eli
bera de influența hypnotică a actualilor
conducători, până atunci, — după judecata
tuturor acelora, car suntă introduși în si
tuația politică a Ungariei — despre o în
țelegere cu ei nici vorbă nu pôte fi.

O altă fôia germană, „Frankfur
ter Zeitung“ care încă se arată fôrte
„prietinosă“ Românilor, dice între
alte:

Regretăm, că broșura lui Moldovai,
conform scrierilor române agitătoare, n'a
fost tradusă în tôte limbile culte, fiind-că
chiar în Ungaria însași nime nu mai are
lipsă să fiă lămurită asupra acestor domni
(„agitorii“ români). Numita fôia reproduce
apoi din broșura lui Moldovai câte-va
pasaje, în car se arată câte „jertfe“ aduce
Ungaria pe termul cultural pentru Ro
mâni. Poporația română din Ungaria s'a
sporit în aui din urmă cu mai multe sute
de mii, și omii aceștia totuși de plâng
de apăsare, pe când poporul român, acasă,
în România, (După teoria scriintă a fôiei
germane, noi Români din Transilvania și
Ungaria, nu suntem „acasă“, în patria
noastră — Trad.) o 1/2 milion de jidani suntă
lipsiți de drepturi politice, pentru-că suntă
jidani. Scopul acestei agitații, după mă
rturisirea lui Papiu (Ilarian), fundatorul
ideilor daco-române, este luarea Transil
vaniei și ruperea ei de cătră Ungaria. Eu
ropa — sfârșesc „prietina“ noastră germană
— ar trebui să fiă orbă, decă ar sprigini
astfel de tendințe, chiar și numai mora
licesce.

Cevași mai domol se exprimă
despre mișcarea de naționalitate
„Hamburger Nachrichten“. Ea scrie
între altele:

Este exagerată părerea, că mișcările
de naționalitate din Ungaria ar cuprinde
în sine pericolul serios pentru rassa dom
nitoare maghiară. Cu tôte aceste dăm
orecare atențiune mișcării, și din aparițiunile
ei de până acuma cercurile influente din
Budapesta potă scote învătura, că trebuie
să se impace cu elementele mai moderate
a naționalităților. Astădi, ce-i drept, suntă
neliniștiți numai Români și Slovacia, der
nime nu pôte chezași, că în cel mai
apropiat viitor nu se vor mișca și Sărbii.
Cauzele principale ale mișcării de naționa
litate suntă succesele federaliștilor slavi
din Austria, car au încurajat și pe Slavi
din Ungaria. Maghiarii și-ar asigura mai
bine poziția lor suprematistă, decă și-ar
câștiga elementele mai moderate prin apli
carea legii de naționalitate.

Diarul „Post“ din Berlin scrie
asupra mișcării române următoarele:

„Așa numita conferență română din Si
bii a aflat deosebită atențiune și în străi
nătate, pôte mai multă decâtă merită. Ro
mâni au adoptat metoda de-a striga în
lume, că Ungaria îi strimtorază politicesc
și naționalicesc, că suntă asupriți și asu
priți totdeauna află ascultare. Astfel și
unele diere din Germania au dat guver
nului unguresc sfatul, de sigură bine
voitor, ca să facă pace cu Români, să se
împăciuescă cu ei. Der durere, diarele
amintite n'au arătat cu cine se încheie
guvernul unguresc acastă pace? Dora cu
acea Române, care negă basa constituției,
n'alege deputăți în parlament și în gene
ral se lapă de statul ungar? Acești

omeni nici nu se gândesc de-a face pace
cu Ungaria, oi lor le ardă călcăiele să
esă din Ungaria. Totă așa de bine s'ar
puté sfătui guvernul german să se impace
cu partida francoasă în Alsația și Lotaringia,
cum se pôte recomanda guvernului ungu
resc, de-a se înțelege cu domni Rațiu și
soț. Cu Sășii din Ardeal, car au fost
destul în opozițiune, guvernul ungar a
putut să ajungă la un „modus vivendi“;
căci Sășii ardeleni n'au părăsită nici odată
terenul constituției. Cu Români guvernul
unguresc, ori ce nume ar purta el, va fi
totdeauna gata a se înțelege, îndată ce va
afla o partidă română moderată, care
ar sta pe basa legii. Astădi nu există
o asemenea partidă. Conducătorii de adă
ai României din Ungaria au chiar de
gând să încheie o alianță cu Cehii tineri
și pentru-că aceștia pretind, ca baza ori
cărei legături, opozițiune în contra triplei
alianțe, Români din Ungaria suntă gata,
de-a primi în programul lor rezistența în
contra triplei alianțe. „Mai bine Ruși, de
câtă Unguri,“ dise Dr. Rațiu, și trecu apoi
în tabăra contrarilor triplei alianțe. Pressa
germană va cunoșce din acastă singură tră
sătură, ce soi de politici suntă aceia, că
roră le-a dat până acuma dovești nemeritate
ale simpatiei sale“.

CRONICA POLITICA.

— 3 (15) August.

„Neues Pester Journal“, vorbind
despre demonstrațiunile dela Oradea mare,
face elogiuri poporului maghiară, care în
conștiința suveranității și a hegemoniei sale
n'are lipsă să se dimită la scandale de
stradă. Și decă totuși au demonstrat la
Turda și Oradea, acesta arată iritațiunea
supremă, ce domnesce la poporul ma
ghiară față de acei „câțiva“ agitatori. Ma
sele cele mari ale poporațiunii române nu
multă și bată capul — dice fôia jidană
— cu visurile daco-române propagate de
câțiva popi, dascăli și advocați. — „Pester
Lloyd“ dice într-un articol de fond, că
se se aștepte sentința judecătorului, care
va arăta, decă este Episcopul vinovat
său nu. Desaprobă scandalurile din Oradea
mare.

Sub titlul „agitațiune de naționali
tate“, „Egyetértés aduce soirea din Roma,
că o fôia clericală italiană, care stă în in
time legături cu cercurile din Vatican,
„Moniteur de Rome“, îndemă pe catolicii
din Austro-Ungaria să sprijinescă tendințele
Slavilor, Românilor și Rutenilor, și să
caute în tôte aceste popore aliați în lupta
contra liberalismului.

Cetim în „Figaro“ dela 9 August,
într-o scrisoare adresată din Viena. „Aici —
dice scrisoarea între altele — nu suntă prea
îndestulți cu prințul Bismarck. În fă
care vără 'lă apucă o adevărată mânoărime
de vorbă; atunci ține discursuri pretutin
dene: în grădina sa, pe la gare, de pe
balcônele hotelurilor, și în alocuțiunile
sale nu întârzie nici odată de a dice un
cuvânt neplăcut la adresa Austro-Unga
riei. A-i crede, că de ară avé putere ar
distrage alianța austro-germană creată too
mai de densusul. De un timp încôce —
dice „Figaro“ — atacă cu multă vehemență
tratatul de comerț făcut anul trecut
între cele două imperii. Bismarck ține, că
acastă tratat aduce prea multe avantagii

producenților austro-ungari în detrimentul industriașilor, comercianților și a agricultorilor germani. Apropierea Austriei către Rusia înca cauzează marelui bătrân, spargere de cap. Bismarck o consideră aceasta, ca un fel de trădare din partea Austriei. El așa se vede, că uită. că Austria numai sfatul lui "lă urmăresc, care dădea, când era la putere: *"tenir ouvert un chemin qui conduit vers la Russie"* (A-și ține deschisă drumul, care conduce la Rusia).

Foia franceză „*Matin*“ publică un interviu, ce l'a avut un corespondent al său cu un general rus, despre puterea armată a Austro-Ungariei. Generalul rus a discutat următoarele: Decă vrei să te orientezi, cum se cade, atunci citește broșura apărută anul trecut în Lipsca sub titlul „*Ein ehrliches Wort*“. Eu regret, că generalul, că *offerii jidan* facu cariere minunate în armata austro-ungară. În statul-major și în comanda armatei sunt doi generali jidani și 15 jidani în rang mai înalt.

Diarul „Unirea“ și laicii în sinódele dogmatice.

Diarul „Unirea“ din Blășiu, ca să facă pe poporul român din Mitropolia Albei-Iulie să-și uite de vechile sale instituții bisericești, și să credă, că laicii n'au avut nici odată, nici nu au dreptul să iee parte la sinódele bisericești, unde se tractează de credința lor, — dicem diarul „Unirea“, în lipsă de argumente serioase, alergă și de astă-dată la simple falsificări de texte. Inse de astă-dată falsificarea, ce o comite „Unirea“ este cu atât mai condamnabilă, cu cât ea se face chiar în textul S. Scripturii, se face într'un diar bisericesc, de omeu, cari se numesc teologi, și cu intenție vădită de a seduce poporul credincios.

Anume în „Faptele Apostolilor“ la cap. 15 se amintesc de importantul sinod dogmatic, care s'a ținut în Ierusalim pe la an. 50 d. Chr., la care au luat parte Petru și Pavel, precum și alți apostoli, cari se aflau atunci prezenți în Ierusalim, și la care de asemenea au luat parte bătrânii (în textul grecesc: presbiteri), precum și poporul, s'au frații, cum se numiau pe atunci toți creștinii între sine.

Cestiunea cea mare dogmatică, care avea să se tracteze în sinodul acesta, era: decă gentili sau păgânii, cari nu erau din națiunea iudovăscă și trecuse la creștinism, să se taie împrejur, după cum cerea legea lui Moise, ori nu?

După Genesă cap. 17, tăierea împrejur era semnul alianței lui Iehova cu Avram și cu posteritatea sa, prin care Dumnezeu îi da pentru eternitate pământul Canaanului, și-i promitea, că-l va face părinte al mai multor națiuni, și al mai multor regi. Tăierea împrejur după legea vechiă era botezul Jidovilor.

Cestiunea tăierii împrejur a creștinilor se ridicase mai întâi în Antiochia și Siria din partea elementului judeo-creștin, care ținea la tradițiile sale, și susținea, că pentru „mântuirea“ sufletescă este necesară și creștinilor tăierea împrejur.

Pentru deslegarea acestei mari cestiuni, care avea să decidă de viitorul creștinismului, se întruni memorabilul sinod dogmatic delat Ierusalim pe la anii 50 d. Chr.

La acest sinod luă parte Petru, Pavel și ceia-l'alți apostoli, cari se aflau în Ierusalim, de asemenea luă parte bătrânii (presbiterii) și luă parte poporul său frații, așa se numiau între sine creștinii în primele secole ale creș-

tinismului, fiindcă se considerau toți „frați“ în Is. Chr. și toți fii ai lui Dumnezeu prin botez.

Inse acest sinod dogmatic, la care luă parte și laicii, nu le place de loc teologilor dela „Unirea“, cari în disprețul lor către legea vechiă românească și către instituțiile bisericești noastre, voesc să introducă în Mitropolia română de Alba Iulia, nu numai legea catolică, dăr și absolutismul catolic peste preoți și peste laici. Anume teologii dela diarul „Unirea“ ar dori, ca în S. Scriptură, unde se vorbește despre sinodul dogmatic din Ierusalim, nici să nu se mai dică, că au luat parte constitutivă și laicii.

Pentru scopul acesta, un teolog din Blășiu, care de trei luni încôce cu-o cutezanță ne mai pomenită falsifică în continuu la citațiunile din diferite cărți, scrie tot felul de neadevăruri și insulte în diarul „Unirea“, dăr care nu are de loc curagiul, să-și spună numele cine este? acest teolog, sau mai bine disc pseudo-teolog, căci el nu urmăze doctrinele adevăratei teologii, etă cum falsifică textul S. Scripturii.

Densul scrie:

„Ce se ține de cestiunea... că ore au laicii drept în sinode cu privire la lucrurile de credință, în faptele Apostolilor din S. Scriptură cap. 15, unde este vorba de sinodul Apostolilor, cestiunea dogmatică cu privire la tăierea împrejur a creștinilor întorși din păgân, apriat se spune, că nu poporul, ci Petru, Paul, Varnava și Iacob o au deslegat, deși era de față totă adunarea credincioșilor din Ierusalim.“ (Unirea. An. 1893 pag. 230).

Atât și nimic mai mult ne spune densul despre sinodul dogmatic din Ierusalim.

Așa dăr acest fals teolog dela „Unirea“ declară, că în S. Scriptură „apriat se spune, că nu poporul, ci Petru, Paul, Varnava și Iacob au deslegat“ cestiunea dogmatică. Ear inediat la pagina următoare 231, tot densul declară:

„In sinod n'au avut, și nu vor avea laicii niciodată drept de a decide cu privire la lucrurile de credință.“

Suntem așa dăr în clar cu acest teolog, inimic al textelor autentice. După densul în cap. 15 din Faptele Apostolilor „apriat se spune, că nu poporul, ci Petru, Pavel, Varnava și Iacob au deslegat“ cestiunea dogmatică; după densul: laicii n'au avut niciodată dreptul de a decide cu privire la lucrurile de credință.

Tote aceste inse sunt nise neadevăruri monstruoase, nu numai față de S. Scriptură, din al cărui text sfânt nu trebuie să scotă nimenea minciuni, dăr sunt neadevăruri și față de istoria bisericească, care amintesc și de alte sinode dogmatice, în cari au luat parte laicii.

Noi ne vomă margini de astă-dată, ca să reproducem aici textul S. Scripturii, din care se vede, cine a luat parte constitutivă la sinodul dogmatic din Ierusalim, și peste tot decă laicii au avut vot decisiv, în cestiunea acesta dogmatică, ori au fost numai simpli spectatori?

Vomă reproduce aici însuși textul decisiunii sau al scrisorii, ce l'a adresat sinodul dogmatic din Ierusalim către creștinii din Antiochia, din Siria și din Cilicia.

Etă acum decisiunea sinodului din Ierusalim, după textul Sf. Scripturii:

Atunci s'a parat, ¹⁾ apostolilor, bătrânilor împreună cu totă adunarea, ca alegând bărbați dintre ei să trimetă la Antiochia cu Pavel și cu Varnava... Sorind prin mâinile lor aceste:

„Apostolii și bătrânii și frații celor dela Antiochia și Siria și Chilia frați, celor ce sunt din nemuri să se bucore. De vreme ce am auzit, că ore-cari dintru noi eșind v'au turburat pe voi cu cuvinte slabind sufletele vóstre, dicend: să vă tăiați împrejur și să faceți legea (l. Moise), cărora noi n'am poruncit. Perutu-s'a nouă (adeocă am hotărit noi) cari ne-am adunat cu un suflet, ca alegând bărbați să trimetă către voi împreună cu cei iubiți ai noștri Varnava și Pavel... Drept aceea am trimis pre Iuda și pre Sila, care și ei cu cuvântul vor vesti acestea, pentru-că s'a parut sfântului Duh și nouă (adeocă: S. Duh și noi am hotărit), că mai multă nici o greutate să nu se puie peste voi, afară de cele de nevoie aceste, a vă feri de cele jertfite idolor, și de sânge și de sugrumat și de curvie: de care de vă veți păzi pre voi, bine veți face, fiți sănătoși.“ (Faptele Apostolilor, c. 15 v. 22—30. După Biblia. Buzeu 1854).

Așa dăr prin decisiunea acesta creștinii făcuți din păgân fură dispensați de tăierea împrejur.

Se vede așa dăr din această decisiune, că în sinodul dogmatic ținut la Ierusalim pe la a. 50 d. Chr. au luat parte constitutivă apostolii, bătrânii (presbiterii) și laicii (frații). Vedem mai departe, că chiar decisiunile acestui sinod nu s'au luat numai în numele lui Petru, lui Pavel, Varnava și Iacob, ci în numele apostolilor, al bătrânilor și al tuturor fraților, sau al popoului credincios.

Așa dăr este evident: că din sinodul dogmatic, cel mai important în istoria creștinismului, laicii n'au fost eschiși.

Acesta era organismul bisericesc al sinodelor în cele dintăi secole ale creștinismului, și tot după norma acesta a bisericești vechi creștine s'au ținut și sinodele dogmatice ale Mitropoliei române de Alba-Iulia în cestiunea unirei la an. 1697, 1698 și 1700, sinode, la cari au luat parte Mitropolitul, protopopii, preoții și anumiți deputați din laici, s'au din popor ²⁾. Acum întretăm pe teologul falsificator de texte dela diarul „Unirea“, unde se află în Actele Apostolilor, cap. 15. cuvintele la cari se referă densul, că acolo „apriat se spune, că nu poporul, ci Petru, Pavel, Varnava și Iacob au deslegat cestiunea dogmatică?”

Au nu este aici o îndrăsnită falsificare a textului din S. Scriptură? Nu este ore o falsificare tendențioasă a istoriei bisericești, când densul susține:

„In sinod n'au avut și nu vor avea laicii niciodată drept de a decide cu privire la lucrurile de credință.“

Mărturisesc aici, că din parte-mi n'ași fi avut, póte, nimic de observat, decă acest teolog, dușman al instituțiilor noastre bisericești, ar fi procedat în scrierile sale cu onestitate literară și ar fi disc: că ce e drept, în primii seculi ai creștinismului, și cu deosebire în epoca apostolilor, laicii, după urmele ce le avem, au luat parte atât în sinodele dogmatice. cât și în cele administrative, inse mai târziu instituțiunea sinodelor în biserica grecescă și în biserica latină a

¹⁾ „S'a parat“—au otărit. Stil biblic.
²⁾ Veți actele Unirei. În special: Laurianu, Documente pag. 168. — Hurmuzaki, Fragmente II pag. 36. Nilles, Symbolae, pag. 167, 247.

luat cu totul altă dezvoltare, și încet cu încetul elementul laic a încetat de a mai face parte din sinodele bisericești. Decă densul ar fi scris astfel, atunci ar fi lucrat ca un om de adevărată știință, care a studiat istoria sinodelor pe baza fântănilor originale, er' nu după manuale scrise de diferite tendințe, și în țeri unde biserica a luat altă dezvoltare. Atunci ar fi rămas numai să discutăm cestiunea: decă instituțiile bisericești alterate la Greci și la Latini pot să fi obligătoare pentru Mitropoliile române ale Ardealului și Ungariei, unde peste tot și credința și instituțiile bisericești creștine s'au păstrat mult mai originale și mai pure.

Inse teologul falsificator de texte dela „Unirea“ s'a apucat, și în cestiunea acesta, de un lucru copilăresc și ridicul: să denegă, că în primii seculi ai creștinismului laicii ar fi avut vre-un rol în sinode, și ca să potă susține o astfel de enormitate, a alergat la un mijloc detestabil, sacrileg, să falsifice textul Sf. Scripturii.

Incă-odată repetăm: în sinodul apostolic dela Ierusalim cestiunea dogmatică a decă o întreg sinodul, din care făcea parte și laicii. În acest sinod Petru, Pavel, Varnava și Iacob, au luat și densii cuvântul ca vorbitori, și în fine părerea, care s'a primit, n'a fost nici a lui Petru, nici a lui Pavel, nici a lui Varnava, ci a tostă a lui Iacob.

Nu mai vorbim aici despre alte sinode dogmatice și administrative, ținute în biserica vechi creștină, la cari au luat parte cu vot decisiv și laicii. Despre sinodele acestea vom vorbi cu altă ocaziune, în altă scriere, unde vom arăta dreptul protopopilor, al preoților, al monachilor și al laicilor din Mitropolia Albei-Iulie de a lua parte cu vot decisiv atât în sinodele administrative, cât și în cele dogmatice.

Scopul nostru de astă-dată a fost numai să arătăm aici cu ce fel de diar și cu ce fel de omeni de știință avem a face; omeni, cari în loc să apere independența bisericești noastre, ei o subminază; în loc de a respecta vechile și frumosele noastre instituții bisericești, ei le hulesc; omeni, cari în loc de a studia cu totă seriozitatea cestiunile bisericești, densii alergă, pe fiă-care pagină ce o scriu, la falsificări de texte și la insulte, ca în modul acesta să potă propaga în popor opiniile lor false, eresiile lor; omeni, în fine, cari prin astfel de scrieri nedisciplinate, ce le publică chiar în diarul bisericesc al Mitropoliei, arată, și acesta o mărturisim cu durere, o desorganizare și o lipsă de control în biserica unită.

Nic. Densușianu.

SCIRILE ȚILEI.

— 3 (15) August.

Un necrolog caracteristic. În 10 August st. n. a răposat în Gherla canonicul custode, directorul seminarial și de tipografică, *Eusebiu Cartice*, în etate de 57 ani. Despre această pierdere ne înștiințază și pe noi capitulul gr. cat. român din Gherla, inse spre cea mai mare și dureroasă surprindere a noastră, într'un anunț scris în *limba maghiară*, în care e vorba de *Cartice Öszéb* și care se termină cu cuvintele: „Az örök világoság fényeskedjék neki!“ în loc de „fie-i memoria binecuvântată!“ Ce este inse și mai supărător, acest anunț este tipărit în tipografia diecesană gr. cat. din Gherla. Semne rele, decă capitulul din Gherla nu se sfiesc a face

concurență Rutenilor din Ungaria, cari se umblesc totu mai multă dinaintea stăpânitorilor țilei, folosindu-se în toate ale lor de limba maghiară.

—x—

Adunări secrete. Sub titlul acesta adusesem o soire după „Erd. Hiradó”. Acuma cetim în aceeași foia o declarație subscrisă de *Havasi István*, în care spune, că pe lângă aceea, că el e Român, e și *Maghiar: cu trupul cu sufletul* și că decâte ori l'au chemat Românii la adunări anti-maghiare, el n'a primit, căci adunările de acest soi le consideră de nepatriotice și protestează contra lor. — Să dea mâna cu Moldovan.

—x—

Manevrele în România. „Timpul” a anunțat, că în osalul, când epidemia cole-rică, care bătute prin câteva din orașele din arene ale României, nu va pute fi stinsă la decursul de câteva zile, atunci manevrele vor fi contramandate.

—x—

Kulturregletul din Clușiu a făcut un însemn pentru membri. La esoursiuni și la alte ocazii de acestea vom vedea căderea la turizii „patrioți” însemnului făcut în formă de lanțică și provădită cu pajura țerii. — Să-i trimită și lui Pituk anulul.

—x—

Călătoria pe Dunăre. Din Viena se telegrafiază: În urma măsurilor de carantină, luate de guvernul bulgar, societatea de navigație danubiană a modificat itinerariile sale. Nu voru mai fi decât două linii poștale dela Turnu-Severin la Galați, în loc de trei, și vaporele nu voru mai atinge decât stațiile sârbesci și românești. Două linii locale dela Vidin la Silistra voru atinge numai stațiile bulgare. Comunicațiile cu Bulgaria se voru pute face, via Orsova, prin punctele țermului românesc, unde există vapore pentru trecere.

—x—

Colera în România. Cetim în „Rum. Corr.”, că în Brăila a isbuonit colera cauzată de un vapor engles, ce venia de la Marea roșie. Din Brăila s'a transplanta colera la Cernavoda și Sulina. Numărul bolnavilor, după buletinul oficial din urmă e în Brăila: bolnavi 40, bolnavi noi 14, refuzănțoși 5, morți 6, răman 43.

—x—

Colera. Din Clușiu se scrie, că în spitalul pentru boale infecțioase de acolo, până la amăzi au fost duși doi bolnavi. Unul a murit. Poporațiunea se împotri-vește transportării bolnavilor la spital și trebuie să vină poliția în ajutor.

—x—

Serată teatrală și musicală. În folosul cauzii femeilor rom. cat. din locu se va da luni, în 21 l. c., o serată teatrală și musicală în sala otelului „Nr. 14”. Programul va fi interesant.

Cause și efecte.

Reprivir asupra sâlbăteciilor din Oradea-mare.)

Cine e Pituk ?

A fost crescut în seminarul latin-maghiar din *Sătmăru*; un grandoman de prima calitate, care ca preot tineru, vându, că nu-l dădese îndată la cinea ce post de frunte, a părăsit curtea episcopescă — precum dice el acuma — și s'a urit de *curentul nepatriotic*, și domnia acolo. Caracterul acestui ră-șinat îl putem cunoaște din cuvintele lui proprii:

„Am dîșu și voi repeta de mii de ori — scrie nefericitul — că sub prețosul ef. uniri se face batjocură cu patrio-țismul. E indiferent, deoc în Oradea, Beiuș, Cluj, ori la Stăna de Vale, beau ei (Episcopul și agreații lui) vină bună, la o masă agreată și jucându taroc, doueșor și una, și ferbelu, injură pe Maghiari. Etă ce scrie B. H. despre Episcopul valah, și de ce voi pute judeca despre totu clerul român. (Aci vine istoria cu pictorul și cu tîlă Ștefanu. — Red.)

„Cu durere 'mi aducă aminte de preot gr. cat. Kabay Sándor din *Macdu*, care

era maghiar de baștină și care predica cuvântul lui Dumnezeu în cel mai curat oraș maghiar. *De limba română nici ideii nu avea.* (Astfel de preoți români ar dori Pituk, cari noi ideii s'e n'aibă de limba română. Și apoi mai are obrăznicia a declara într'o epistolă, tocmai ca și Moldovan, că „*en is român vagyok*”. — Red.) Etă astăzi stă lucrul de totu altoum. Inzadară un cerut Măcău-anii un preot maghiar!

„Sunt îngrijit de poporul diecesei mele — dice el în broșură — că va ajunge în mâinile acelor reacționari, cari *graviteză spre România*, ba ocheso și spre *colosul cel mare, care posedă 3 milioane de soldați și multe ruble.*”

Pituk despre Lauran.

„In viața lui n'a botezat nici baremi un băiat, nici nu și-a ștersă ouțitul la masa proprie, d'ér Episcopul, care i-e rudă l'a făcută de t'ebăr canonic. Căți învață în Roma, ca și el, toți se fac doctori. Mi-ar plăce să nostrifică diplomele acestora, să vedă, că potu concura cu diplomele doctorilor noștri? Pentru-că dintre doctorii români nu numai unul a adus rușine asupra patriei nostre. Aceștia sunt doctori după proverbiul: „a pane incocto et doctore indocto libera nos Domine” (vedem, că *Pituk* are și haz! — Red.)

Să vedem însă ce mai dice Pituk: „Comuna *Ardusat*, una dintre cele mai bune parohii a căp'etat'o Dion. Branu, alu cărui tată a fost un agitator valah și *trădător de patriă*. Fratele său *Felicianu Branu* e aplicat în curte, unde are ocaziune a *visa de viitorul său canonicat*. (De aci apare mai evident caracterul nihilist al nefericitului. Mai la dealu lovesce în doctorii români, cari ajuugă de tineri la canonicat. Ei bine, *Branu* e doctor de Pesta și nu e nici canonic, d'ér de furia lui Pituk nu soapă nimeni, unu trebuie să sufere pentru-că e doctor de Roma și e canonic, celalaltu pentru-că e doctor de Pesta și „*visedă*” la canonicat. Cu ună cuvânt nefericitul n'are respectu de nimeni afară de un *Dvorzák*, un deficietă păcătoș, ca și el, la care se provocă ca la modelu de sciință — Red.)

Pituk ca denunciant.

„Mi cade greu, — scrie nerușinatul — d'ér ar trebui amintit și numele acelor, cari au umblat în Viena la „*imp'ratul*”, *s'evendă pe frații Maghiari*. Ar trebui să-i amintesc și pe aceia, cari au fost martori la procesul preotului agitator și trădător de patriă, *Lucaciu, în Sătmăru*, și n'au vrut să vorbescă decât *românește*... Este cunoscut, că preoții valah gr. cat. din diecesa Oradiei își *cap'etă plata dela Maghiari* (?) Fondul religionar, din care li-se asignază congrua, s'a adunat din donațiunile Episcopilor și ale magnaților (?). În semn de recunoștință ei valahizează pe totu pașul. Din *Balázs* facu *Blașiu*, din *Boros-Borosiu*, din *But'yán-Buteanu*, din *Erdélyi-Ardeleanu*. etc. De 15 ani, de când s'a introdus, prin lege, limba maghiară în școlile populare, în diecesa mea legea acăsta nu se execută. De 25 ani e încoronat Franciscu Iosifu de rege maghiar și clerul diecesei orădane încă și astăzi dice „*imp'ratul*” „*domnitor*”.

Pituk — Moldovan.

Un colaborator dela „*Alfold*” din Arad a cercetat pe Pituk. L'a aflat tocmai traducend poezii deale lui *Arany* pentru „*Ungaria*” lui *Moldovan Gergely*. I-a spus, că cap'etă o mulțime de epistole amenințătoare și că s'a căit lui *Moldovan* întrebându-l, ce să facă? *Moldovan* i-a răspuns, să le ignoreze, căci și el încă cap'etă destule epistole de acelea. La cap'etul interviului a dîșu Pituk: „Sum jertfa *Dacoromânilor*; pentru că voesc să fiu *Maghiar*, m'au aruncat în s'ărăciă și vreu să mă nimicească.”

Declarațiunile lui Rezey.

Cine e Rezey? În biblioteca redacțiunii noastre, sub Nr. 99., avem o carte de *Bohl* cu titlul „*Religiunea*”. Traduc'riolă acestei cărți este *Domnul Rezey*, pe atunci încă *Rezeiu*. Mai tradusese, pe vremea când era teolog în Pesta, împreună cu alți teologi, pe „*Jidovul talmudist*” de Roh-

ling. *Rezey* fusese mai mulți ani secretar episcopesc și ca atare era cunoscut în totă diecesa de cel mai bun stilist, astăzi e deputat de partida liberală alesu ou *desconsiderarea programului național* în ceroul Ceica.

Din incidentul broșurei lui Pituk a scris și el câteva declarațiuni, adresându se cu „*tisztelt barátom*” la cei dela *Nagyvárad*. În aceste declarațiuni se oăsece, că foile, cu scopu de agitare, facu causă celebră din ori-ce lucru micu. La acăsta răspunde „*Nagy-Várad*”: „Să ne arete D-lu R o singură foia maghiară, care să fi ata-cat pe un *Moldovan Gergely, Pituk Bela, Véghs Gellert și Venter Jenő*. (Cu acești patru i s'a eshauriat lista! Red.)

Rezey răspunde la acăsta, că „nici el nu se ține mai rău patriot, decât *domnii de mai sus*”. Etă ce se ține de aceea — continuă d-lu *Rezey* — ca să-ți arăt eu o foie română, în care se se p'otă publica câte o rectificare „*patriotică*”, observu, că tocmai nu de multă mi-am dat părerea înaintea unui bărbat de stat, că *lipsa unui asemenea organ este ardețore*. — *Sapientii sat!*

Alianța ruso-maghiară.

În numărul de ieri alu foiei noastre am făcut amintire despre o alianță secretă între Muscali și partida kossuthistă maghiară. E vorba, că Rușii se se împace cu Maghiarii „în mod sincer”. Etă din partea maghiară bazele acestei împăcări, așa cum le destășură emisarul ungușu *Iuliu Rimler*, într'o scrisore adresată generalului *Kirieiev* cu data de 24 Iulie 1892:

1) Noi Ungurii, seu mai bine dîșu partida independenților, declarăm, că vom împărți toate drepturile cu Slavii din țeră, adecă le vom garanta deplina desvoltare a religiei și limbei lor, îi vom face să se bucure de toate drepturile noastre politice, o ună cuvânt, față cu frații noștri Slavi, am merge până în cele mai extreme margini, pe cari le formază suveranitatea națională, adecă totalitatea acelu cetățeni, cari trăesc în Ungaria.

2) Rusia și-ar validata influența ei în direcția, ca frații noștri Slavi, să se încredă în lealitatea noastră și să conlucre cu noi la deslegarea chestiunilor de litigiu și la înlăturarea neînțelegerilor existente.

3) Rușii și Maghiarii s'ar învoi, ca peste întemplierile dela 1848/49, să arunce v'elul uitării, er noi Maghiarii am face apelul la sentimentele cavaleresc ale poporului rusesc, ca obiectele însireinate în trista campanie din 1848/49, să fiă redat muzeului din Budapesta, ceea ce poporul maghiar ar primi cu însuflețire, ca semu evident al generosității din partea *Maiestății Sale Țarul Rusiei*.

4) Până ce Ungaria nu va dispune de reprezentanța ei proprie în streinătate, să fiă trimis la Budapesta, ca consult, un diplomat rus de frunte, care prin vrednicia sa și prin alte mijloce, să fiă capabil, ca mână în mână cu colegul seu consult francesc, să paralizeze influința agentului diplomatic german din Budapesta asupra aristocrației maghiare.

5) Avem speranță, că nici bărbății de stat ai Rusiei nu se voru retrage, ca mână în mână cu prietini noștri francesci, să facem posibil partidei independenților a curăți Ungaria de influința germană și ovreiescă, influință, care este rezultatul absorbirei necurmte a culturii germane, a pressei germano-ovreesce, precum și a altor mijloce de propagandă.

6) Ce privește statele balcanice, noi Maghiarii n'avem ce căuta acolo. Ba am lăsa bucuros sorții sale chiar Bosnia și *Herțegovina*.

Etă acuma ce a răspuns generalul *Kirieiev* lui *Rimler*:

ad 1). *Modus vivendi* cu Slavii. Admitu, că în unele cazuri, plângerile conaționalilor și coreligionarilor noștri sunt esagerate, d'ér de altă parte nu se p'ote nega, că D-vostră ignorați unele fapte, cari do-

vedesc, că D-vostră sunteți departe de un astfel de *modus vivendi*, care ar mulțumi chiar și cele mai modeste pretensiuni ale Slavilor. Ca pildă amintesc ceea ce s'a întemplat cu *delegațiunea română* la Viena; ea n'a p'ășit de locu peste drepturile, ce constituția D-vostră garantează în principiu ori căru cetățeni. Aici zace marea greutate, ce ne desparte. Delăturați acăsta piedecă și toate se voru regula. Deplina desvoltare a limbei și religiei ar mulțumi nespuse pe mulți omeni.

ad 2). Apelându la sentimentele noastre de dreptate cu privire la chestiunile de litigiu dintre D-vostră și Slavii din Ungaria, puteți fi siguri, că noi nici odată nu vom căuta a invenina stările, ci din contră ne vom sili a face liniște.

ad 3). Eu cred, că punctul acesta se va lămuri și regula de sine, îndată ce punctele 1 și 2 voru deveni adevăruri factice.

ad 4). Punctul acesta cuprinde orecare greutate. Eu cred, că guvernul monarhului *Franciscu Iosifu* ar privi cu ochi răi independența consului nostru din Budapesta. Conte *Kálnoky* n'ar întârția a protesta prin contele *Wolkenstein*, care reprezintă pe *Majestatea Sa Franciscu Iosifu*. D-vostră imi veți răspunde, că îndată ce partida D-vostră va ajunge la putere în Ungaria, va aduce la resonu pe împ'ratul Austriei. Bine ar fi! D'ér deocamdată nu vedem altceva, decât o strinsă înțelegere între amândoi: de-a fi în cele externe contra Rusiei, er' în cele interne în potriava Slavilor.

ad 5). De bună sémă va fi luat în considerațiune ori ce propunere, care se va face prin mijlocoții autorizați, în mod oficial, seu cel puțin oficial.

ad 6). Diceți, că n'aveți ce căuta în Peninsula-Balcanică, ba chiar nici un interes al D-vostră nu cere, ca să țineți în jug Bosnia și *Herțegovina*. Forțe justu! Nici noi nu vom a subjuga Peninsula-Balcanică. Nu vom să ocerim nici Ungaria, nici Bulgaria, nici Serbia, nici *Muntegrul*. D'ér în același timp vom, ca și alții să lase în pace aceste țeri, să nu fiă sprijinit nici *Stambulov*, nici *Coburg* cu Iesuiții săi. Să observați bine, că ideia noastră slavo-filă se basază pe principii cu totul opuse de cele pe cari se rađim pangermanismul. Pangermanismul dice, că pretutindinea pangermanismul are drepturi, unde se află Germani. Panslavistul însă spune, că pretutindinea unde se află Slavi, are datorințe. Noi slavofilii numai acolo ne simțim datori a interveni, unde ne chiamă cei de-un neam și de-o lege cu noi. Noi am intervenit în 1828 și în 1876—77, deorece ne-au chemat Grecii, Sârbii și Bulgarii nemulțumiți cu sorțea lor. Cred, că răspunsurile mele voru pute servi de substrat pentru un *Memorand*, pe care D-vostră l'ați așterne partidei D-vostră.

ULTIME SCRÎ.

Foile maghiare sosite azi publică următoarea telegramă:

Arad, 14 Augustu. De două zile *miliția e consignată*, fiindcă *Sâmbătă și Duminecă tinerimea „patriotică”* de aici voia să arangeze o *demonstrațiune contra institutului român de credit* „*Victoria*”. Duminecă a imprăsciat poliția o cetă de tineri, mai alesu studenți, cari s'au adunat înaintea liceului. Se plănuesce ună *conductă de torțe* pentru *Pituk*; colecțele inițiate în favorul lui au dat până acuma 300 fl.

Dr. I. T. Mera

medic românu

în *Karlsbad*.

13* — *Marktplatz „Tempel.”*

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactor responsabil: **Gregoriu Maioru.**

Cursul la bursa din Viena.

Table with exchange rates for various commodities like gold, silver, and bonds from Vienna, dated August 13, 1893.

Table with exchange rates for German, London, and Austrian currencies.

Cursul pieței Brașov.

Table with market rates for various goods like flour, oil, and other commodities in Brașov, dated August 14, 1893.

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețul abonamentului este:

Table showing subscription rates for Austro-Hungary and Romania, with options for 3, 6, or 12 months.

Abonamente la numerele cu data de Duminică.

Table showing subscription rates for Sunday issues, with options for 2, 4, or 8 francs.

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, cari se vor abona din nou, să binevoiescă a scrie adresa lămurită și a arăta și poșta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Iosifü Csik

c. și r. escl. priv. Prima fabrică de Sirmier Portland-Cement și vară-hydraulic in BEOCSIN.

Biroul-Centralü și depositul: Budapesta, V., Rudolfsquai 8, recomandă onor. d-ni îndari și arhitecți, întreprinderilor de construcțiuni, proprietarilor, comitetelor rurale și bisericesci, precum și onor. publicü doritorü de a clădi, propriile sale fabricate în

Portland-Cement și vară hydraulicü,

cari se liferază totdeauna în calitate escelentă. — Prețuri curente și informațiuni se trimitü la cerere punctualü.

Mersulü trenurilorü

pe liniile orientale ale căii ferate de statü r. u. valabilü din 1 Maiu 1893.

Large railway schedule table with columns for routes (Budapesta-Predealü, Predealü-Budapesta, etc.), train types, and departure/arrival times.